

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних завдань і самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ТА МОНІТОРИНГ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ»

*(для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
зі спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2022

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління та моніторинг у сфері землекористування» (для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : К. А. Мамонов, Ю. Б. Радзінська. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 28 с.

Укладачі: д-р екон. наук, проф. К. А. Мамонов,
канд. техн. наук, доц. Ю. Б. Радзінська

Рецензент

С. Г. Нестеренко, кандидат технічних наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою земельного адміністрування та геоінформаційних систем, протокол № 1 від 05.09.2022.

ЗМІСТ

Загальні відомості.....	4
Методичні рекомендації до практичних занять.....	6
Змістовий модуль 1 Науково-методичні підходи та методи управління і моніторингу у сфері землекористування.....	6
Тема 1 Характеристика моніторингу земель.....	6
Тема 2 Земельний і містобудівний кадастр як інформаційний базис формування моніторингу земель та управління земельними ресурсами	8
Змістовий модуль 2 Сучасні технології управління земельними ресурсами.....	11
Тема 3 Інструменти здійснення управління земельними ресурсами	11
Тема 4 Технології управління земельними ресурсами.....	13
Змістовий модуль 3 Технології моніторингу у сфері землекористування.....	17
Тема 5 Міжнародний досвід застосування напрямів формування й використання моніторингу земель.....	17
Тема 6 Геоінформаційні системи, як інструментарій формування моніторингу земель.....	18
Методичні рекомендації до самостійної роботи.....	21
Список рекомендованих джерел.....	24

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Методичні рекомендації спрямовані на допомогу аспірантам у формуванні знань щодо теоретико-методологічного обґрунтування та практичного застосування методичних підходів, інструментів, методів моніторингу та управління земель.

Дисципліна «Управління та моніторинг у сфері землекористування» є вибірковою дисципліною для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій.

Метою вивчення дисципліни «Управління та моніторинг у сфері землекористування» є формування майбутніх науковців вищої кваліфікації, які володіють системою знань щодо теоретико-методологічного обґрунтування і практичного застосування методичних підходів, інструментів, методів моніторингу земель як сучасної інтегрованої системи управління земельними відносинами.

У результаті вивчення курсу аспіранти мають вміти працювати зі спеціальними приладами, які визначають стан та рівень використання земель населених пунктів для здійснення моніторингу земель і природних ресурсів, та обробляти дані щодо формування та використання земель населених пунктів; користуватись апаратом формування та здійснення моніторингу земель, зокрема, враховуючи міжнародний досвід; проводити спеціальні вимірювання, спостереження, обслідування для виявлення будь-яких змін спрямованого характеру, що впливають на зміну стану та використання земель; реалізовувати напрями містобудівного моніторингу та моніторингу земель на різних рівнях прийняття управлінських рішень.

Відповідно до робочої програми курсу «Управління та моніторинг у сфері землекористування» у методичних рекомендаціях до практичних занять розглянуто найважливіші теми змістових модулів. Знання й навички, що отримані під час вивчення цих тем, найчастіше застосовуються в практичній діяльності.

У методичних рекомендаціях до самостійної роботи для кожної теми зазначено обсяг витрат часу на вивчення, що відповідає програмі курсу. Наприкінці методичних рекомендацій наведено список підручників, які бажано використовувати.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ І МОНІТОРИНГУ У СФЕРІ

ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Тема 1 Характеристика моніторингу земель

Практичне заняття 1, 2 – 4 години.

Мета: охарактеризувати напрями, визначення та особливості формування й здійснення моніторингу земель.

Моніторинг земель здійснюється не рідше ніж раз на рік. Для проведення робіт з моніторингу земель формується сучасна база даних. У цьому контексті особливого значення мають ГІС-технології та геоінформаційне забезпечення, яке потрібне для створення відповідної бази даних об'єктів і земель та природних ресурсів. Моніторинг потрібен для вивчення природних процесів, періодичного спостереження за їх змінами, складання екологічного прогнозу, розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності використання земель, побудови систем охорони та відновлення природних ресурсів, живої біоти, флори й фауни, біоценозів та особливо цінних об'єктів. Такі інформаційні джерела потрібні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Сучасний моніторинг спрямований на своєчасне реагування на процеси, що виникають у системі використання земель об'єктів природно-заповідного фонду. Цифрова інформація повинна зберігатися на певних шарах в електронній базі даних моніторингу. Таку інформацію потрібно періодично заносити у створену базу даних об'єктів земель. Для створення моніторингової бази даних потрібно використовувати геодезичні дані території, що визнані проєктами землеустрою.

У результаті узагальнення існуючих теоретичних положень, моніторинг

земель становить комплекс заходів, спрямованих на систематичне спостереження за станом земель та природних ресурсів, а також своєчасне реагування в разі виникнення випадків порушень у режимі їх використання чи інших надзвичайних ситуацій. Завдання моніторингу використання земель передбачають:

- спостереження за станом земель за фізичними, хімічними, біологічними впливами на них, за рівнем забруднення ґрунтів, атмосферного повітря, водних об'єктів, наслідками негативного впливу на об'єкти земельного фонду;
- узагальнення та інтегральну оцінку отриманої інформації про стан земель;
- прогнозування змін стану навколишнього природного середовища та земель;
- забезпечення інформацією про стан і зміни земель зацікавлених організацій, землекористувачів і населення та ін.

Контрольні запитання за темою

1. Визначте характеристики моніторингу земель.
2. Розкрийте положення моніторингу земель.
3. Визначте завдання моніторингу земель.
4. Дайте оцінку міського розвитку земель.
5. Визначте підходи до обґрунтування моніторингу земель.
6. Визначте сучасний стан природних ресурсів.
7. Виконайте аналіз існуючих теоретичних підходів щодо визначення моніторингу земель.
8. Визначте напрями формування й здійснення моніторингу земель.
9. Визначте особливості формування й здійснення моніторингу земель.
10. Наведіть нормативно-правове забезпечення моніторингу земель.
11. Визначте функціональні ознаки моніторингу земель.
12. Визначте рівні та види моніторингу земель.
13. Визначте особливості проведення моніторингу земель на кожному

рівні.

Тема 2 Земельний і містобудівний кадастр як інформаційний базис формування моніторингу земель та управління земельними ресурсами

Практичне заняття 3 – 2 години.

Мета: виявити напрями та визначити особливості формування земельного та містобудівного кадастрів як інформаційного базису для здійснення моніторингу земель та управління земельними ресурсами.

У системі моніторингу земель для формування інформаційного базису застосовуються дані земельного кадастру.

Державний земельний кадастр – єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну та якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками й користувачами.

Державний земельний кадастр ведеться з метою інформаційного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб при такому:

- регулюванні земельних відносин;
- управлінні земельними ресурсами;
- організації раціонального використання та охорони земель;
- здійсненні землеустрою;
- проведенні оцінки землі;
- формуванні та веденні містобудівного кадастру, кадастрів інших природних ресурсів;
- справлянні плати за землю.

Державний земельний кадастр базується на таких принципах:

- обов'язковості внесення до Державного земельного кадастру

відомостей про всі його об'єкти;

- єдності методології ведення Державного земельного кадастру;
- об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Державному земельному кадастрі;
- внесення відомостей до Державного земельного кадастру виключно на підставі та відповідно до Закону;
- відкритості та доступності відомостей Державного земельного кадастру, законності їх одержання, поширення та зберігання;
- безперервності внесення до Державного земельного кадастру відомостей про об'єкти Державного земельного кадастру, що змінюються;
- документування всіх відомостей Державного земельного кадастру.

Регулювання відносин, що виникають при веденні Державного земельного кадастру, здійснюється відповідно до Конституції України, Земельного кодексу України, цього Закону, законів України «Про землеустрій», «Про оцінку земель», «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність», «Про захист персональних даних», інших законів України та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Ведення Державного земельного кадастру здійснюється шляхом:

- створення відповідної державної геодезичної та картографічної основи, яка визначається та надається відповідно до Закону;
- внесення відомостей про об'єкти Державного земельного кадастру;
- внесення змін до відомостей про об'єкти Державного земельного кадастру;
- оброблення та систематизації відомостей про об'єкти Державного земельного кадастру.

Контрольні запитання за темою

1. Визначте принципи, на яких базується Державний земельний кадастр.
2. Визначте шляхи ведення Державного земельного кадастру.
3. Наведіть порядок ведення Державного земельного кадастру.

4. Визначте напрями формування та застосування містобудівного кадастру.

5. Визначте особливості формування та застосування містобудівного кадастру.

6. Визначте принципи ведення містобудівного кадастру.

7. Наведіть структуру містобудівного кадастру.

8. Наведіть джерела вихідної інформації для формування містобудівного кадастру.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Тема 3 Інструменти здійснення управління земельними ресурсами

Практичне заняття 4 – 2 години.

Мета: охарактеризувати інструменти управління земельними ресурсами та визначити напрями їх застосування.

Для забезпечення управління земельними відносинами особливого значення мають інструменти його забезпечення та реалізації. У цьому контексті особливого значення мають проекти організації території земельних часток (паїв).

Робочі проекти землеустрою складаються на виконання заходів, передбачених схемами використання та охорони земель, проектами землеустрою.

Робочі проекти, пов'язані з будівельними та земляними роботами, складаються згідно з Державними будівельними нормами України (ДБН), Порядком консервації земель (Наказ Держкомзему України від 17.10.2002 р. № 175).

Технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) розробляється відповідно до ст. 55 Закону України «Про землеустрій» при дотриманні вимог нормативних актів про топографо-геодезичну діяльність та Інструкції про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі.

Технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку, розробляється згідно зі ст. 56 Закону України «Про землеустрій» та Інструкції про порядок складання, видачі,

реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою, договорів оренди землі (Наказ Держкомзему України від 04.05.1999 № 43 зі змінами). Спеціальні тематичні карти й атласи стану земель та їх використання складаються відповідно до Закону України «Про землеустрій» з урахуванням положень Закону України «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність» на підставі обстежень згідно з Порядком здійснення природно-сільськогосподарського, екологічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 681 та Методичними рекомендаціями щодо здійснення ерозійного районування (зонування земель), затвердженими Наказом Держкомзему України від 28.12.2004 № 420.

Найбільш складним з законодавчої точки зору є процес планування та будівництва у невеликих житлових районах, з безліччю власників і великих конгломератів на периферії. У цьому випадку будівництвом займаються невеликі компанії та приватні особи. Це проекти, переважно індивідуального характеру, знаходяться, тим не менш, під контролем муніципалітетів. Тому забудовники повинні здійснити проектування та забудову території відповідно до діючих норм законодавства.

Контрольні запитання до теми

1. Визначте інструменти управління земельними ресурсами.
2. Визначте напрями застосування інструментів управління земельними ресурсами.
3. Визначте склад технічної документації із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку.
4. Наведіть комплекс робіт при створенні планових геодезичних мереж методом полігонометрії.

Тема 4 Технології управління земельними ресурсами

Практичне заняття 5, 6 – 4 години.

Мета: охарактеризувати технології управління земельними ресурсами.

Для розвитку земельних ресурсів формується просторове та геодезичне забезпечення. Цей процес здійснюється за такими напрямками:

- збільшення функціональних показників на основі зростання рівня використання земель житлової та громадської забудови, повноти та якості проведення інвентаризації земель при здійсненні землеустрою, врахування у системі кадастрової інформації територіально-планувальних, інженерно-геологічних, історико-культурних, природно-ландшафтних, санітарно-гігієнічних та інших умов, їх збалансування у системі просторового забезпечення, зростання якості й повноти інформаційного забезпечення щодо стану та використання земель сільськогосподарського призначення у загальному фонді земель за регіонами;

- формування системи просторової інформації щодо стану та використання підземної нерухомості;

- забезпечення повноти та якості картографічного та геодезичного забезпечення використання земель регіонів на основі додержання вимог стандартів та нормативно-технічної документації, впровадження та розвитку прогресивних технологій і методів організації топографо-геодезичного й картографічного виробництва, зростання рівня розроблення, впровадження та організації програмного, технологічного й технічного забезпечення ефективного використання цифрових карт і геоінформаційних систем, рівня геодезичних, топографічних, аерозйомочних та інших спеціальних робіт під час інших вишукувань і спеціальних робіт, забезпечення взаємодії та партнерства регіональних органів влади з органами державного геодезичного нагляду в питаннях виконання топографо-геодезичних та картографічних робіт, а також використання носіїв топографо-геодезичної та картографічної інформації, що є

державною власністю;

- системне застосування просторової інформації у містобудівному розвитку використання земель регіонів на основі формування та зростання якості єдиної цифрової топографічної основи території Автономної Республіки Крим і областей на підставі топографічних карт і планово-картографічної основи державного земельного кадастру на відповідні території;

- забезпечення повноти та якості розробки схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та окремих частин території з об'єктами регіонального значення за межами населених пунктів;

- повноти та якості розробки й застосування результатів моніторингу стану формування генеральних планів населених пунктів, планів зонування територій (зонінгів) та детальних планів;

- забезпечення перманентності формування та реалізації інформаційних ресурсів галузевих кадастрів та інформаційних систем із питань використання територій, екологічного, інженерно-геологічного, сейсмічного, гідрогеологічного та іншого районування території регіону на підставі даних, що надійшли з відповідних галузевих кадастрів та інформаційних систем;

- зростання якості нормативно-правових актів у сфері містобудування, а також будівельних норм, державних стандартів і правил;

- забезпечення якості та повноти формування кадастрової інформації у сфері використання земель регіонів для містобудування шляхом взаємодії з базовими суб'єктами містобудівного кадастру та постійне отримання від них інформації, що підлягає реєстрації у містобудівному кадастрі;

- зростання якості первинного оброблення, вхідного контролю та систематизації отриманих даних і документів та введення їх у базу даних інформаційної системи містобудівного кадастру;

- формування програмно-технічних комплексів щодо створення та використання містобудівного кадастру;

- зростання якості організації робіт з інформаційного наповнення баз даних щодо створення містобудівного кадастру;

– повноти фінансування робіт з проведення заходів, визначених програмою щодо створення містобудівного кадастру та його ведення, формування та утримання Служби містобудівного кадастру на державному рівні, які здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, на регіональному та базовому (адміністративний район, місто) рівнях – за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів або інших джерел;

– зростання рівня інвестиційної привабливості використання земель регіонів на основі забезпечення якості та повноти інформації про бонітування ґрунтів, економічної оцінки земель, нормативну грошову оцінку земель, що припадає на один га регіонів, експертну оцінку у системі грошової оцінки земель, питому вагу кількості населених пунктів, які не мають нормативну грошову оцінку у загальній їх кількості;

– забезпечення реалізації інвестиційних проєктів у сфері використання земель регіонів за принципом «єдиного вікна» шляхом зростання рівня добровільного застосування принципу «єдиного вікна»; рівня забезпечення рівності прав і законних інтересів усіх заявників;

– встановлення єдиного переліку документів, необхідних для реалізації інвестиційного проєкту залежно від його специфіки;

– забезпечення прозорості процедури видачі документів, що дають право на реалізацію інвестиційного проєкту;

– зростання рівня відповідальності посадових осіб уповноваженого органу за порушення вимог законодавства з питань видачі документів, що дають право на реалізацію інвестиційного проєкту.

Контрольні запитання до теми

1. Визначте інформаційно-аналітичне забезпечення формування моніторингу земель.

2. Розробіть діагностично-аналітичну систему чинників формування моніторингу земель.

3. Розробіть метод інтегральної оцінки рівня формування та використання земель.
4. Проведіть геофакторний аналіз технології здійснення моніторингу земель.
5. Визначте фактори, що впливають на використання земель та застосовуються у системі його оцінки.
6. Визначте напрями, за якими формується просторове й геодезичне забезпечення для розвитку земельних ресурсів.
7. Охарактеризуйте особливості розвитку земельних ресурсів, що формуються й використовуються у міському середовищі.
8. Визначте причини недостатньої ефективності досліджень, розробок та їх освоєння виробництвом за часів радянської влади.
9. Визначте спрямування програми моніторингу.
10. Наведіть структуру моніторингу земель.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ТЕХНОЛОГІЇ МОНІТОРИНГУ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Тема 5 Міжнародний досвід застосування напрямів формування й використання моніторингу земель

Практичне заняття 7 – 2 години.

Мета: узагальнити міжнародний досвід застосування напрямів формування й використання моніторингу земель, визначити інструменти щодо моніторингу у міжнародній практиці.

Для здійснення моніторингу особливого значення має місце узагальнення та аналіз міжнародного досвіду щодо використання земель. У цьому контексті заслуговує на увагу досвід Німеччини, де для реалізації земельної політики у контексті забезпечення територіального розвитку сформовано відповідне нормативно-правове забезпечення, використання земель здійснюється на основі федерального акту з дотриманням екологічного балансу територій.

У Нідерландах землекористування здійснюється залежно від цільового призначення земель за неможливості здійснення будь-якої іншої діяльності на представленій території. Заслуговує на увагу досвід Великої Британії, де сформовано ринок земель, яка належить королівській родині. Проте вона вільно може продаватись при досить складних процедурах щодо зміни її цільового призначення.

В Італії для забезпечення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення формування ринку здійснюється відповідно до їх цільового призначення та стейкхолдерів, що взаємодіють у сфері земельних відносин. Крім того, суттєвий вплив на цей процес здійснює держава, яка забезпечує реалізацію можливостей та доступу до пільгових кредитних ресурсів для отримання земельної ділянки.

В Ізраїлі систему земельних відносин регулює держава й здійснює

високий рівень контролю за її використанням.

У Китаї відсутній ринок землі сільськогосподарського призначення, де заборонено її продавати. Водночас, створюються можливості для їх обігу із визначенням оптимальних розмірів для підвищення ефективності їх використання.

У Болгарії землекористування здійснюється через призму неможливості продажу земель закордонним фізичним особам та юридичним особам, де частка закордонного капіталу перевищує 50 %.

Контрольні запитання до теми

1. Узагальніть міжнародний досвід застосування напрямів формування й використання моніторингу земель.
2. Визначте міжнародну практику використання земель сільськогосподарського призначення.
3. Визначте оцінні аспекти використання земель.

Тема 6 Геоінформаційні системи, як інструментарій формування моніторингу земель

Практичне заняття 8 – 2 години.

Мета: визначити напрями та виявити особливості застосування геоінформаційних систем як інструментарію формування моніторингу земель.

Землі населених пунктів становлять території з розташованими на них об'єктами інфраструктури, що є ресурсним потенціалом міста: земля та інша нерухомість (будівлі та споруди); об'єкти інженерних і транспортних мереж; об'єкти навколишнього середовища.

Територіальне адміністрування земель міст являє собою діяльність міської адміністрації та її органів, яка спрямована на забезпечення стабільного розвитку міста, збільшення його ресурсного потенціалу та надходжень у

міський бюджет.

На сьогодні органами виконавчої влади міст реалізується трирівнева система територіального управління, на кожному з яких вирішуються свої специфічні завдання управління міським середовищем:

- обліково-експлуатаційний рівень;
- рівень оперативного управління земельними ресурсами;
- рівень стратегічного управління на підставі інтегральних показників.

Залежно від рівня управління змінюються як структура вирішуваних завдань, так і набори необхідної просторової та атрибутивної інформації. Також, зважаючи на великий географічний розподіл суб'єктів територіального управління, доцільно передбачити й територіальну розгалуженість компонентів міської геоінформаційної системи (далі - ГІС). Для успішного проектування та розробки міської ГІС доводиться враховувати всі перелічені фактори.

Особливої уваги заслуговує рівень оперативного управління земельними ресурсами міста, який представлений адмініструванням виконкому міської ради та комітетами, а саме: капітального будівництва, земельних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища тощо. Першочерговим завданням цих організацій є аналіз процесів, що перебігають в предметних галузях облікового рівня, а також регулювання цих процесів. Тут здійснюється приймання основної маси конкретних адміністративних рішень, і найголовніше на цьому рівні – ефективна інтеграція та узагальнення даних, їх аналіз та подання у зручній формі.

Контрольні запитання до теми

1. Визначте напрями застосування геоінформаційних систем як інструментарію формування моніторингу земель.
2. Наведіть особливості застосування геоінформаційних систем як інструментарію формування моніторингу земель.
3. Визначте особливості геоінформаційного забезпечення моніторингу земель міського середовища.

4. Визначте актуальність формування адміністративних ГІС.
5. Наведіть інфраструктуру просторових даних для моніторингу земель.
6. Проведіть геоінформаційний аналіз земель на прикладі об'єднаних територіальних громад.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1 Характеристика моніторингу земель.

Література [1, 3, 9, 11, 12, 17].

Питання до самоперевірки:

1. Визначте недоліки теоретичних підходів до визначення моніторингу використання земель.
2. Дайте оцінку існуючим науковим розробкам у системі моніторингу земель.
3. Визначте необхідність проведення та реалізація моніторингу використання земель.
4. Наведіть характеристику структури земель України.
5. Наведіть інформаційне забезпечення моніторингу земель.
6. Наведіть порядок проведення моніторингу земель.
7. Наведіть порядок збору інформації для проведення моніторингу лісів.
8. Наведіть структуру Державного лісового кадастру.
9. Розкрийте особливості проведення Моніторингу використання надр.

Тема 2 Земельний і містобудівний кадастр як інформаційний базис формування моніторингу земель та управління земельними ресурсами.

Література [2, 6, 7, 9, 13, 15, 16, 17, 18, 21].

Питання до самоперевірки:

1. З яких відомостей складається Державний земельний кадастр.
2. Визначте функції Державного кадастрового реєстратора.
3. Визначте сервіси, необхідні для оприлюднених даних Державного земельного кадастру.
4. Визначте необхідність створення містобудівного кадастру.
5. Визначте структуру містобудівного кадастру.

Тема 3 Інструменти здійснення управління земельними ресурсами.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 21, 22].

Питання до самоперевірки:

1. Наведіть технологічну схему робіт на об'єкті.
2. Планування та розвиток міських територій.
3. Геодезичне забезпечення земельного адміністрування при складанні технічних проєктів.
4. Визначте роботи, необхідні при інвентаризації земель.

Тема 4 Технології управління земельними ресурсами.

Література [4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 15, 16, 17, 18].

Питання до самоперевірки:

1. Визначте склад системи інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу земель.
2. Визначте етапи розробки методу інтегральної оцінки рівня формування та використання земель.
3. Розкрийте переваги застосування інтегрального підходу для здійснення моніторингу земель.
4. Визначте склад підготовчих робіт при інвентаризації земель.
5. Наведіть особливості проєктування GPS-спостережень.
6. Розкрийте поняття раціонального землекористування.
7. Визначте актуальність моніторингу у системі розвитку земельних ресурсів.

Тема 5 Міжнародний досвід застосування напрямів формування й використання моніторингу земель.

Література [11, 15, 20, 21].

Питання до самоперевірки:

1. Наведіть особливості використання земель регіонів у різних країнах.

2. Визначте особливості формування кадастрових систем у міжнародних практиках як інструменту реалізації моніторингу земель.

3. Наведіть ознаки західноєвропейських кадастрових інформаційних систем.

Тема 6 Геоінформаційні системи, як інструментарій формування моніторингу земель.

Література [7, 10, 11, 12, 14, 19, 22].

Питання до самоперевірки:

1. Визначте основні завдання адміністративних міських ГІС.
2. Побудуйте структуру управління міської ГІС.
3. Переваги та недоліки сучасних ГІС.
4. Побудуйте алгоритм геоінформаційного аналізу використання земель об'єднаних територіальних громад.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Земельний кодекс України : офіц. текст : за станом на 25 жовтня 2001 р. – Київ : Урядовий кур'єр, 2001. – 114 с. – Існує електронна версія. (Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>, вільний).

2. Про Державний земельний кадастр [Електронний ресурс] : Закон України від 07 липня 2011 р. № 3613-VI. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua /go/3613-17.html](http://zakon.rada.gov.ua/go/3613-17.html), вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

3. Про землеустрій [Електронний ресурс] : Закон України від 22 травня 2003 р. № 858-IV. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/858-15/>, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

4. Про регулювання містобудівної діяльності [Електронний ресурс] : Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/page2>, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

5. Про затвердження Порядку проведення містобудівного моніторингу [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07 листопада 2011 р. № 1268/20006. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1268-11#Text>, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

6. Про містобудівний кадастр [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету міністрів України від 25 травня 2011 р. № 559. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/559-2011-п>, вільний (дата звернення: 26.04.2021). – Назва з екрана.

7. Про затвердження Порядку функціонування електронної системи здійснення декларативних процедур у будівництві [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-

комунального господарства України від 24.11.2014 року № 325. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1590-14>, вільний (дата звернення: 26.04.2021). – Назва з екрана.

8. Балджи М . Д. Організаційно-економічні засади комплексного природокористування на регіональному рівні : монографія / М. Д. Балджи. – Одеса : Атлант, 2010. – 500 с.

9. Технології оцінки та моніторингу використання нерухомості міських агломерацій : монографія / [К. А. Мамонов, К. О. Метешкін, Є. І. Кучеренко та ін.] ; за заг. ред. К. А. Мамонова. – Харків : ХНУМГ імені О. М. Бекетова, 2016. – 249 с.

10. Особливості геоінформаційного моделювання, земельного адміністрування та оцінки міського середовища : монографія / [К. А. Мамонов, В. Д. Шипулін, Є. І. Кучеренко та ін.] ; за заг. ред. К. А. Мамонов. – Харків : ФОП Панов А. М., 2015. – 250 с.

11. Мамонов К. А. Оцінка стану та використання підземної нерухомості / К. А. Мамонов // Містобудування та територіальне планування : наук.-техн. збірник. – Київ : КНУБА. 2016. – Випуск 59. – С. 328–335.

12. Мамонов К. А. Стан та напрями трансформацій, які відбуваються у сфері формування, розподілу та використання земель мегаполісу. / К. А. Мамонов, Е. С. Штерндок // Актуальні виклики сучасної науки : збірник наукових праць. – Випуск 10. – Ч. 6. – 2017.– С. 59–60.

13. Палеха Ю. Містобудівний кадастр – інформаційна основа оновлення містобудівної документації у місті Києві [Електронний ресурс] / Ю. Палеха, Т. Нечаєва, В. Смілка // Досвід та перспективи розвитку міст України. – Вип. 23. – 2012. – С. 39–50. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dprmu_2012_23_6, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

14. Шипулін В. Д. Основні принципи геоінформаційних систем : навч. посібник / В. Д. Шипулін ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 313 с.

15. Шипулін В. Д. Система земельного адміністрування: основи сучасної теорії : навч. посібник / В. Д. Шипулін ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 225 с.

16. Вишиванюк М. В. Моніторинг земель сільськогосподарського призначення [Електронний ресурс] / М. В. Вишиванюк, В. Х. Брус, І. Ф. Баланюк, П. Є. Матковський. – Електронні тестові дані. – Режим доступу : <http://personal.pu.if.ua/depart/petro.matkovsky/resource/file/pdf/Monitoring%20of%20land.pdf>, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

17. Міський моніторинг : навч. матеріали для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, магістр спеціальності 7.06010202, 8.06010202 «Містобудування» / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад. Є. Ю. Гнатченко]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 68 с.

18. Корнєєв Ю. В. Моніторинг земельних ресурсів та його значення [Електронний ресурс]. – Електронні тестові дані. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/60061-8-montoring-zemelnih-resursv-ta-yogo-znachennya.html>, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

19. Кульбака О. М. Геоінформаційні системи і технології в управлінні земельними ресурсами [Електронний ресурс]. – Електронні тестові дані. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3637>, вільний (дата звернення: 26.01.2021). – Назва з екрана.

20. Мамонов К. А. Основи земельного адміністрування: технічні аспекти : навч. посібник / К. А. Мамонов, С. Г. Нестеренко, Ю. Б. Радзінська ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 104 с.

21. Мамонов К. А. Земельне адміністрування в Україні: напрями та особливості впровадження / К. А. Мамонов, О. В. Пиркова, Вень Мінмін // Регіональна економіка та управління : науково-практичний журнал. – Запоріжжя : ГО «Східноукраїнський інститут економіки та управління», 2015. – С. 130–132.

22. Шипулін В. Д. Основи ГІС-аналізу : навч. посібник / В. Д. Шипулін ; Харків. нац. унів. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2014. – 336 с.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань і самостійної роботи
з навчальної дисципліни

**«УПРАВЛІННЯ ТА МОНІТОРИНГ У СФЕРІ
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ»**

*(для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
зі спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій)*

Укладачі: **МАМОНОВ** Костянтин Анатолійович,
РАДЗІНСЬКА Юлія Борисівна

Відповідальний за випуск *С. Г. Нестеренко*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *Ю. Б. Радзінська*

План 2022, поз. 446М

Підп. до друку 29.11.2022. Формат 60 × 84/16.
Електронне видання. Ум. друк. арк. 1,6.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.